

Motion till riksdagen

1987/88:So23

av Alf Svensson (c)

med anledning av prop. 1987/88:160 om befruktning utanför kroppen

Det finns anledning att instämma i den del av propositionens målsättningar och utgångspunkter. Den etiska gränsdragningen för påverkan av de mänskliga livsprocesserna är utomordentligt viktig. Det är som propositionen anger att ingen människa får behandlas enbart som medel utan varje individ har ett värde och är ett mål i sig. Vi kristdemokrater instämmer också i synsättet på att en ofrivillig barnlöshet inte kan avhjälpas till vilket pris som helst, det får inte ske på det blivande barnets bekostnad. Även om rätten att bilda familj är en mänsklig rättighet innebär denna ej en rätt att till varje pris föda ett eget barn, skriver regeringen. Det synsättet är riktigt.

I likhet med SoU 1985:5 anger regeringen en restriktiv mall för den s. k. provrörsbefruktningen. I huvudsakliga delar är det en mall som kristdemokratiska samhällspartiet kan instämma i. På några principiellt viktiga punkter har vi dock en avvikande och mer genomtänkt inställning.

Det pågår i dag en omfattande forskning och manipulativ utveckling kring livets början. Ett antal utredningar på området har också skett. Som vi kristdemokrater ser det är det en allvarlig brist att regeringen inte försöker ta ett samlat principiellt grepp på de här frågorna utan väljer att behandla delområden. Risken är stor att helheten går förlorad och att det fattas beslut utan en genomtänkt och konsekvent människosyn i botten. I en särskild motion har kristdemokratiska samhällspartiet föreslagit sådana etiska riktlinjer som generellt anger ramarna för all forskning inom detta område. Den utgångspunkten hade varit riktigare. Det är beklagligt att regeringen inte valt den.

Enligt kristdemokratisk uppfattning är det helt klart att det biologiska livet är intimt förknippat med det mänskliga livet. Det biologiska livet är förutsättningen för det mänskliga. Det mänskliga livet uppstår vid befruktningen. Denna syn har också präglat olika internationella dokument om medicinsk etik. I Genève-deklarationen (1948) hävdas att läkaren skall förpliktiga sig till den "yttersta respekt för mänskligt liv alltifrån konceptionen till döden".

Från befruktningsogonblicket har den skapade individen en fullständig och unik uppsättning anlag. Biologiskt – medicinskt är det befruktade ägget en mänsklig varelse – en person. Vad som behövs för denna persons överlevnad är en lämplig miljö och näringstillförelse. Storleken på personen utgör inget kriterium för dess värde utan det är själva existensen som har ett

människovärde. Detta logiska och biologiskt riktiga konstaterande har dock inte helt och hållet präglat regeringens förslag.

Mot. 1987/88
So23

Ett hot mot människovärdet

I regeringens förslag ingår att befruktade ägg får förvaras frysta under högst ett år. Bakgrunden till behovet av frysning av befruktade ägg är att det skapar en billig och förenklad metod att implantera befruktade ägg. Genom hormonbehandling uttas ett stort antal ägg från modern. När de har befruktats för man in några av dem i kvinnans livmoder. De övriga befruktade äggen fryses för att kunna användas vid senare implanteringsförsök om det första misslyckas. Lyckas implanteringen förstörs de övriga befruktade äggen efter lagringstiden.

Regeringens och utredningens inställning på denna punkt är ett paradexempel på att bekvämlighet och förenkling sopar undan mer grundläggande värden, som i detta fall är människovärdet. Varje befruktat ägg är som tidigare angivits en mänsklig person med en unik genetisk uppsättning. Att samhället medvetet skall delta i denna typ av verksamhet som frysningen är innebär alltså ett hot mot människovärdet.

Den principiella inställningen borde vara att samtliga befruktade ägg måste implanteras hos kvinnan. Eftersom nuvarande teknik med hormonbehandling ofta ger ett stort antal ägg vilka av naturliga skäl inte samtliga bör implanteras är den inte etiskt godtagbar. Uttag av ägg bör i stället följa det naturliga förloppet där endast ett litet antal ägg (vanligen 1–3) tas ut, befruktas och samtliga implanteras. Det är som vi ser det den enda etiskt riktiga hållningen.

Sammanfattningsvis bör alltså följande gälla vid befruktning utanför kroppen: Befruktade ägg måste ges rättsställning vilket innebär att samtliga befruktade ägg vid befruktning utanför kroppen återförs till livmodern, att de ej fryses och att experiment eller genterapi på sådana ej får förekomma.

Den juridiska ramen

Propositionen föreslår att befruktning utanför kroppen godtas för par som är gifta eller sambor om parets egna ägg- och sädesceller används och paret inte kan få barn på naturlig väg.

Med hänsyn till den restriktiva syn som regeringen har på befruktning utanför kroppen är det märkligt att man låter den juridiska ramen bli så vid. Det finns ju en avsevärd skillnad mellan begreppet äktenskap och begreppet sambor. Äktenskapet är ett frivilligt ingånget avtal mellan två människor av olika kön. Sambobegreppet är ett av samhället påtvingat regelsystem och har främst som uppgift att skydda de samboende vid upplösning av förhållandet. Vi kristdemokrater anser det vara ett rimligt krav att två människor som anser det vara så utomordentligt viktigt att få gemensamma barn via befruktning utanför kroppen knappast kan anse det vara något hinder att de frivilligt väljer det av samhället erbjudna juridiska avtalet äktenskap. Äktenskap bör bl. a. av hänsyn till barnets bästa vara ett grundvillkor för befruktning utanför kroppen.

Vi delar den syn som regeringen och utredningen har beträffande förbud mot äggdonation, spermadonation och surrogatmoderskap.

Kristdemokraternas lagförslag

1. Förslag till

Lag om ändring av föräldrabalken

Propositionens lydelse

Har befruktning av moderns ägg utförts utanför hennes kropp med samtycke av hennes make *eller sambo* och är det av hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom befruktningen, skall vid tillämpning av 2–5 §§ den som har lämnat samtycket anses som barnets fader.

Föreslagen lydelse enligt motionen

1 kap.
7 §

Har befruktning av moderns ägg utförts utanför hennes kropp med samtycke av hennes make och är det av hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom befruktningen, skall vid tillämpning av 2–5 §§ den som har lämnat samtycket anses som barnets fader.

2. Förslag till

Lag om befruktning utanför kroppen

Propositionens lydelse

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på befruktning av en kvinnas ägg utanför hennes kropp i syfte att avla barn.

2 § Införandet i en kvinnas kropp av ett ägg som har befruktats utanför kroppen får ske endast om

1. kvinnan är gift *eller sambo*,
2. maken eller sambon skriftligen samtycker, och
3. ägget är kvinnans eget och har befruktats med makens *eller sambons* sperma.

3 § Befruktning utanför kroppen får inte utan socialstyrelsens tillstånd utföras annat än vid allmänna sjukhus.

4 § Den som vanemässigt eller för att bereda sig vinning bryter mot 2 eller 3 § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Föreslagen lydelse enligt motionen

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på befruktning av en kvinnas ägg utanför hennes kropp i syfte att avla barn.

2 § Införandet i en kvinnas kropp av ägg som har befruktats utanför kroppen får ske endast om

1. kvinnan är gift,
2. maken skriftligen samtycker,
3. införda ägg är kvinnans egna och har befruktats med makens sperma, och

4. *att samtliga befruktade ägg införs vid samma tillfälle.*

3 § Befruktning utanför kroppen får inte utan socialstyrelsens tillstånd utföras annat än vid allmänna sjukhus.

4 § Den som vanemässigt eller för att bereda sig vinning bryter mot 2 eller 3 § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Hemställan

Mot. 1987/88

So23

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag till lydelse av 1 kap. 7 § lagen om ändring i föräldrabalken,
2. att riksdagen beslutar att bifalla den i motionen föreslagna lydelsen av 1 kap. 7 § lag om ändring i föräldrabalken, innebärande att paragrafen enbart skall avse gifta par,
3. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag till lag om befruktning utanför kroppen,
4. att riksdagen beslutar att bifalla motionens förslag till lag om befruktning utanför kroppen, innebärande att samtliga befruktade ägg vid befruktning utanför kroppen återförs till livmodern, att de ej fryses och att experiment eller genterapi på sådana ej får förekomma.

Stockholm den 20 april 1988

Alf Svensson (c)